

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Abdürabbih, *el-İk'dü'l-ferid*, Beyrut 1402/1982, VI, 11, 27, 29, 51, 52, 388, 390; Ebü'l-Ferec el-İsfahânî, *el-Eğânî*, Beyrut 1990, I, 231-304; İbn Manzûr, *Muhtârü'l-Eğânî*, [baskı yeri ve tarihi yok], VI, 217-253; Nüveyrî, *Nihâyetü'l-ereb*, IV, 249-262; İbn Haldûn, *Mukaddime*(trc. Süleyman Uludağ), İstanbul 1982, II, 991; H. G. Farmer, *A History of Arabian Music*, London 1929, s. 79-80; Şevkî Dayf, *eş-Şi'r ve'l-günâ fi'l-Medîne ve Mekke li'-aşri Benî Ümeyye*, Kahire 1976, s. 198-200; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), IV, 194; Ali Useylî el-Âmilî, *el-Günâ fi'l-İslâm*, Beyrut 1404/1984, s. 39-40; Abdülemir Ali Mühennâ, *Ahbarü'l-muğannîn ve'l-muğanniyyât*, Beyrut 1990, s. 127-140; Semîr Şeyhânî, *Eşherü'l-muğannîn 'inde'l-'Arab ve nevâdirihim*, Beyrut 1992, s. 55-60; Cezzâr, *Medâhilü'l-mu'ellifîn*, II, 669; C. Brockelmann, "İbn Süreyc", *IA*, V/2, s. 824-825; J. W. Fück, "İbn Suraydj", *EP* (İng.), III, 950; "İbn Süreyc", *DMB*, III, 677-680; Fuat Günel, "Garîz", *DİA*, XIII, 382.

FUAT GÜNEL

İBN ŞA'BÂN

(ابن شعبان)

Ebü İshâk Muhammed b. el-Kâsım b. Şa'bân b. Muhammed b. Re'îa el-Ammârî el-Mısıri (ö. 355/966)

Mâlikî fakihî.

Şahâbî Ammâr b. Yâsir'in soyundan olup küpe (kurt) ticareti yaptığı veya Kurt kabilesine mensup olduğu için İbnü'l-Kurtî diye de bilinir. Makrîzî doğum tarihini 284 (897) olarak vermekle birlikte (*el-Mukaffe'l-kebir*, VI, 531) seksen yaşını aşmış olarak vefat ettiğine dair bilgiler göz önüne alındığında 270 (883) yılı civarında doğduğu söylenebilir. İshak b. İbrâhim b. Yûnus el-Bağdâdî, Ebû Bekir İbn Sada-ka, İbrâhim b. Ammâr b. Saîd el-Haşşâb, Muhammed b. Ahmed b. Hammâd Zuğ-be, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb en-Nesâf, Ebü'l-Alâ Muhammed b. Ahmed b. Ca'fer el-Vekîf ve Dâvûd b. İbrâhim b. Dâvûd el-Bağdâdî gibi âlimlerden hadis okudu, İmam Mâlik'in ve talebelerinin fıkhiyla ilgili rivayetleri dinledi. Kendisinden rivayette bulunanlar arasında Ebü'l-Abbas Münîr b. Ahmed b. Hasan, Ahmed b. Abdullah el-Beledî, Ebû Muhammed İbnü'n-Nehhâs, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Veşşâ, Muhammed b. Ahmed b. Hallâs et-Ticânî, İbn Ebû Zeyd, Ebü'l-Kâsım İbnü'd-Debbâğ ve Abdurrahman b. Yahyâ el-Attâr zikredilmektedir.

İbn Şa'bân, yaşadığı dönemde Mısır'da Mâlikî fakihlerinin imamı ve Mâlikî fikhî-

ni, özellikle de bu alandaki rivayetleri en iyi bilen kişi olarak kabul edilirdi. Fıkıh ve hadiste yetişkin, edebiyat ve tarih başta olmak üzere birçok ilim dalında da ehliyet sahibi bir kimseydi. Bununla birlikte Arapça'da güçlü olmadığı ve hatalı ifadelerinin bulunduğu, eserlerinde İmam Mâlik'le görüştüğü bilinmeyen kimselerden rivayette bulunarak İmam Mâlik'ten mezhepte kabul görmemiş ve sika râvilerce onaylanmamış bazı garip görüşlere yer verdiği belirtilerek tenkit edilmiştir (Kâdî İyâz, II, 293-294; İbn Ferhûn, II, 194). İbn Hazm ise İbn Şa'bân'ın, bazı rivayetlerinde değişiklik ve kitaplarında karışıklığın bulunması bakımından Hanefîler'den Abdülbâkî b. Kânî'a benzediğini söyler. Ancak Zehebî, İbn Hazm'ın onu hangi sebepten dolayı zayıf olarak değerlendirdiğini anlayamadığını ifade etmektedir (*Mizânü'l-i'tidâl*, IV, 14).

Kaynaklar İbn Şa'bân'ı sünnete bağlı, ibadete düşkün, hak bildiği yolda cesaretle yürüyen bir kimse olarak tanıtır. Fâtımîler'in Mısır üzerinde tehditlerini arttırdığı bir dönemde yaşayan İbn Şa'bân'ın onlar hakkında ağır sözler söylediği belirtilir. Kâdî İyâz, Fâtımî Halifesi Muiz-Lidî-nillâh'in Mısır'a girmeden önce İbn Şa'bân'a 100 miskal altınla birlikte bir mektup gönderdiğini, fakat İbn Şa'bân'ın bu mektubu başındaki besmele kısmını kesip ayırdıktan sonra yaktığını ve parayı da geri gönderdiğini kaydeder (*Tertübü'l-medârik*, II, 293-294). Buna karşılık Endülüs Emelî Halifesi II. Hakem'in her yıl İslâm ülkelerindeki ilim adamlarına gönderdiği hediyeler arasında Mısır ulemâsına da birçok hediye ile birlikte 100'er miskal altın gönderdiği, İbn Şa'bân'a ise bunların iki katını yolladığı ve onun da bu hediyeleri kabul ettiği bilinmektedir. Kayrevan hâkimi de İbn Şa'bân'a hediyeler göndermiş, fakat İbn Şa'bân onları geri çevirmiştir. İbn Şa'bân 16 Cemâziyelevvel 355 (10 Mayıs 966) tarihinde Kahire'de vefat etti ve Karâfe Kabristanı'na defnedildi. Makrîzî ise onun 16 Cemâziyelâ-hir'de öldüğünü belirtir.

Kaynaklar İbn Şa'bân'ın onu aşkın eserinden söz eder. Bunlar arasında *ez-Zâhi's-Şa'bânî* (Fıkıh sahasında telif ettiği en meşhur kitabıdır), *Ahkâmü'l-Kur'an*, *el-Muhtaşar*, *Menâkıbü Mâlik*, *Şüyûhu Mâlik*, *er-Ruvâtü 'an Mâlik* (Zehebî bu eseri gördüğünü söyler, bk. *A'lâmü'n-nübelâ*, XVI, 79), *el-Menâsik*, *en-Nevâdir*, *es-Sünen kable'l-vudû* ve *el-Mevâ'iz* sayılabilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Kâdî İyâz, *Tertübü'l-medârik*, II, 293-294; Sem'ânî, *el-Ensâb*, IV, 474; İbnü'l-Esir, *el-Lübâb*, III, 26; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, XVI, 78-79; a.mlf., *Târîhu'l-İslâm: sene 351-380*, s. 131-132; a.mlf., *Mizânü'l-i'tidâl*, IV, 14; a.mlf., *el-Muğnî*, II, 625; İbn Ferhûn, *ed-Dibâcü'l-müzeheb*, II, 194-196; İbn Kunfûz, *el-Vefeyât* (nşr. Âdil Nüveyhiz), Beyrut 1983, s. 217; Makrîzî, *el-Mukaffe'l-kebir* (nşr. Muhammed el-Ya'lâvî), Beyrut 1991, VI, 531-532; Mahlûf, *Şeceretü'n-nür*, I, 80; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mu'ellifîn*, XI, 140; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), VI, 335; H. R. Idris, "Deux juristes kairouanais de l'époque zirîde: Ibn Abî Zaid et Al-Qâbisî (X-XIe siècle)", *Annales de l'institut d'études orientales*, XII, Alger 1954, s. 137.

KEMAL YILDIZ

İBN ŞAHİN

(ابن شاهين)

Ebü Hafs Ömer b. Ahmed b. Osmân el-Bağdâdî (ö. 385/996)

Nâsihu'l-hadis ve mensûhu
adlı eseriyile tanınan
hadis hâfızı.

Babasının kaydına göre Safer 297'de (Kasım 909) Bağdat'ta doğdu. Bazı kaynaklarda bu tarihin 277 (890) olarak gösterilmesi (İbnü'l-Cezerî, I, 588; Dâvûdî, II, 2), sözü edilen kayıttaki "tis'in" kelimesinin "seb'in" şeklinde okunmasından kaynaklanmış olmalıdır. Aslen Merverrûzlu olup yetişmesinde büyük emeği geçen anne tarafından dedesi Ahmed b. Muhammed b. Yûsuf b. Şâhin'e nisbetle İbn Şâhin diye tanındı. Kendisine hadis sevdiren dedesiyle bir muhaddis olan babası sayesinde küçük yaşta hadis meclislerine katıldı. Kendi ifadesine göre 308'de (920) hadis yazmaya başladı. Bu sıralarda Ebü'l-Kâsım el-Begavî, İbn Ebû Dâvûd ve İbn Saîd el-Hâşimî'den hadis dinledi. Otuz yaşında iken hadis öğrenimi için Basra, Mısır, Dimâşk, Remle, Asker, Humus, Rakka, Vâsıt, Ahvaz, Übüle ve Trablus'a seyahatler yaptı. İbnü'l-Bâğandî, İbn Ziyâd en-Nîsâbüfî, İbn Mücâhid, İbn Mahled el-Attâr, İbn Şenebûz, İbn Dürüsteveyh, İbn Ukde, İbnü'l-Bühlül, Ahmed b. Süleyman b. Zebbân, İbn Ebû Sâbit diye bilinen Ebü İshak İbrâhim b. Muhammed ve Ebü'l-Leys Nasr b. Kâsım el-Ferâidî gibi hocalardan ders aldı. Kendisinden oğlu Ubeydullah ile Ebû Bekir Muhammed b. İsmâil el-Verrâk, Mâlinî, Berkânî, Ebû Muhammed Hasan b. Ali el-Cevherî, ha-